

DE SCHAKEL

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders

"GII ZIJT DE SCHAKEL TUSSEN HEN, DIE THUIS BLEVEN, EN MIJ"

KONINGIN WILHELMINA

STICHTING GENOOTSCHAP ENGELANDVAARDERS

BESCHERMHEER ZIJNE KONINKLIJKE HOOGHEID PRINS BERNHARD DER NEDERLANDEN

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders
Oktober 1994 - 16e Jaargang, nr. 63

BESTUUR:

Ere-Voorzitter

F.Th. Dijkmeester	Magnoliaaan 7	7313 EV Apeldoorn	055 - 55 32 67
-------------------	---------------	-------------------	----------------

Voorzitter

R.W. Hemmes	Thorbeckelaan 74	2564 BS Den Haag	070 - 368 35 66
-------------	------------------	------------------	-----------------

Secretaris

Mevr. M.E.F. Borel Rinkes	Cees Laseurlaan 279	2597 GG Den Haag	070 - 324 04 47
---------------------------	---------------------	------------------	-----------------

Penningmeester

Fred M. Beukers	Vredenhofweg 56	3062 ES Rotterdam	010 - 452 79 29
-----------------	-----------------	-------------------	-----------------

LEDEN:

G. Meelissen, Sociale Commissie	Oostendorperstraatweg 69	8097 PL Oosterwolde	05252 - 13 61
R.A. Grisnigt	Canadalaan 25	4631 NT Hoogerheide	01646 - 1 34 15
Ch.H. Bartelings	Thomas Jeffersonlaan 58	2285 BB Rijswijk	070 - 394 14 67
R.M. ten Broek	Burg. de Villeneuve-singel 30	3055 AP Rotterdam	010 - 422 39 14
J.A. Bakker, Evenementencommissie	Zeekant 92g	2586 JB Den Haag	070 - 354 02 45
J. de Mos, Evenementencommissie	Marjorystraat 25	3151 SK Hoek v. Holland	01747 - 8 21 83

REDACTIE

Fred M. Beukers	Vredenhofweg 56	3062 ES Rotterdam	010 - 452 79 29
-----------------	-----------------	-------------------	-----------------

Stichting Genootschap Engelandvaarders:

Postbank: 35 95 00
Bank : 54.55.46.826
ABN-AMRO bank - Rotterdam

Het volgende nummer verschijnt in januari 1995.
Gaarne hiervoor bestemde copy inzenden vóór 1 december 1994.

De herdenkingen in Normandië vijftig jaar na D-day waren indrukwekkend. Er werd veel aandacht aan besteed door de media en terecht was er alom veel waardering voor de geallieerde doeners van toen.

Gelukkig was er ook belangstelling en waardering voor wat door Nederlanders op zee, in de lucht en op het land werd bijgedragen aan de bevrijding van Europa. Veel herinneringen werden opgetekend van hen die op enige wijze destijds hun steentje bijdroegen aan die bevrijding.

Hoopvol was de belangstelling van de jeugd. Die zal hopelijk uit de gebeurtenissen van toen lering blijven trekken en zijn best doen, niet dezelfde fouten te maken.

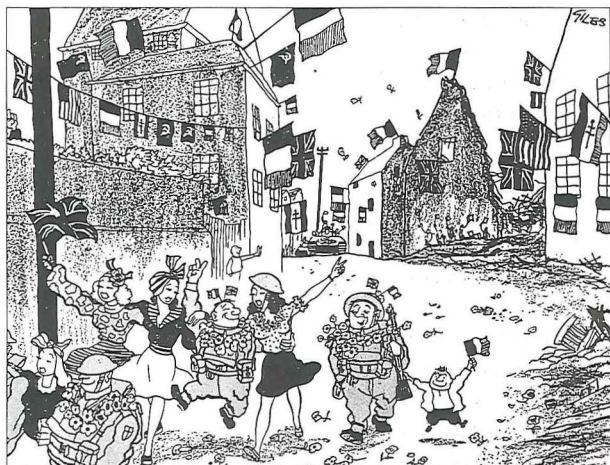
Aan de herdenkingen werd door veel betrokkenen van toen deelgenomen. Er is daar kennelijk behoefte aan.

Ook op 31 augustus namen meer Engelandvaarders dan anders deel aan de herdenking van de geboortedag van Hare Majesteit Koningin Wilhelmina en de bloemenhulde voor de Moeder der Engelandvaarders in de Nieuwe Kerk in Delft.

Er zijn dit jaar in Zuid-Nederland vele plechtigheden, waarbij de bevrijding in 1944 wordt herdacht. Veel geallieerden zijn daarbij uitgenodigd en daar zullen ook veel Engelandvaarders bij zijn. Dat zal ongetwijfeld onderwerp van gesprek zijn geweest op onze reünie in Rotterdam bij de Mariniers op 5 oktober.

Ik was verheugd daar velen van u te mogen begroeten.

Rudi Hemmes

PATER LEO J.A. LAUREIJSEN 1914-1994

Officier in de Orde van Oranje Nassau

Verzetshedenkingskruis

Oorlogsherinneringskruis

"Een zwerver voor God", zo noemde Pater Wiel Bellemakers, provinciaal overste van de Congregatie der Missie (Lazaristen) hem in het rondschrijven waarmee hij zijn overlijden op 11 juli bekend maakte.

Opgeleid voor de Missie in China, hield het uitbreken van WO II hem in Nederland. Februari 1943 werd hij naar Parijs gezonden om daar te werken onder de in Frankrijk wonende Nederlanders en raakte daar betrokken in het verzet. Op 28 februari 1944 moest hij zelf ontsnappen aan de Nazi's en kwam via de Pyreneeën route half maart 1944 in Engeland aan. Op 6 juni 1944 werd hij benoemd tot hulp Aalmoezenier bij de Prinses Irene Brigade waaraan hij de gehele veldtocht zijn diensten verleende. In mei 1945 keerde hij voor zijn werk onder de

Nederlanders terug naar Parijs bij de Mission Hollandaise. Na tot 1954 gewerkt te hebben in Frankrijk werd hij uitgezonden voor de Missie in Ethiopië dat hij in juni 1967 verliet wegens zijn gezondheidstoestand. Na een half jaar Nederland kon hij zijn missionaire opdracht niet loslaten en vertoefde tot 1971 in Zaïre. Zijn verdere leven besteedde hij aan pastoraatswerkzaamheden in Nederland en Frankrijk, tot 1982, toen hij zijn intrek nam in het kloosterbejaardenoord in Panningen, waar hij zich voorbereidde op zijn laatste levensreis.

De plechtige uitvaartdienst werd gehouden op 14 juli 1994 in de kapel van het missiehuis in Panningen.

Rudi Hemmes heeft als voorzitter van het Genootschap Engelandvaarders en als voorzitter van de Vereniging Oud Strijders Prinses Irene Brigade het woord gevoerd.

Uit de toespraak van Rudi Hemmes tekenden wij de volgende passage op:

Zoals zovelen werd Leo in de oorlog met zaken geconfronteerd waarvoor hij niet was opgeleid, waar bij de opleiding zelfs niet over werd gesproken. Je moest beslissingen nemen: een keuze maken of je wel of niet bereid was je leven op het spel te zetten, als je je wilde inzetten voor wat jij vond dat rechtvaardig was. In

Parijs was hij voor velen een hulp en steun. Ook voor hen die op weg waren naar Engeland via Frankrijk en Spanje. Leo maakte de keuze om die Engelandvaarders met gevaar voor eigen leven bij te staan en hen de weg te wijzen. Toen de bezetters hem op het spoor kwamen ging hij zelf de Pyreneeën over om op zijn wijze de strijd tegen de bezetter vanuit Engeland voort te zetten. Die tocht door de bergen was niet in het gunstigste seizoen: In januari met veel sneeuw en ontberingen. In Engeland werd Leo Aalmoezenier van de Prinses Irene Brigade in de tijd dat de Brigade in actie kwam. Voor allen was hij een grote steun en niets was hem teveel. Na de oorlog zette hij zijn werk voort, waarvoor hij was opgeleid, niet in China maar in Afrika.

Nimmer vergat hij zijn vrienden uit de oorlog en nimmer werd vergeefs beroep op hem gedaan als zijn vrienden hem nodig hadden. Nu Leo is heengegaan zijn wij bedroefd, maar wij zijn trots dat hij een der onzen was en wij zijn dankbaar voor alles wat hij heeft gedaan.

Leo, heel veel dank, rust in vrede.

IN MEMORIAM

HENK PIËST 17-12-1922 - 8-4-1994

"He was a remarkable man"

Via de heer W. Hommes, een vriend van Henk Piëst, die hem pas de laatste jaren in Swellendam (Zuid-Afrika) had leren kennen, ontvingen wij de zeer bijzondere levensgeschiedenis van Henk Piëst, geschreven door diens kleindochter Lucy. Wij zijn haar erkentelijk voor de moeite die zij zich heeft getroost om deze geschiedenis op papier te zetten. Het stuk is langer dan te doen gebruikelijk bij een "In Memoriam". Toch besloten wij deze geschiedenis onder het hoofd "In Memoriam" op te nemen.

Gevoelens van medeleven met zijn vrouw Jacqueline, zijn kinderen en kleinkinderen worden gedeeld door het Bestuur van ons Genootschap en de redactie van de **Schakel**. Wederom verloren wij een bijzondere Engelandvaarder.

Nu laten wij het woord aan zijn kleindochter Lucy.

"Henk Piëst was a remarkable man and above-all he was a humble man. Everyone will have their own memories of him but I would like to just give a bit background about his life so that you can see that I haven't used the word remarkable lightly.

- Hendrik Harmannus Piëst – Henk Opa or Dad – was born in a small farming community in Holland in 1922. His father, Albertus, was a customs officer on the Dutch/German border.*
- Dad was 17 years old when Germany invaded Holland. He had been a very keen Boy Scout and chose to rebel against the situation in spite of the seeming hopelessness of his circumstances.*
- He set out to cause as much inconvenience he could to the occupying force and he harboured a very strong desire to achieve his dream of joining the battle in the skies at the controls of an aircraft.*
- He was put into forced labour at a munitions factory in Germany where he was caught smuggling food for Russian Prisoners-of-War.*
- He guided escaped P.O.W.'s, and others wanted by the Germans, through Holland and into France.*
- He blew up a German munitions storage facility.*
- He hid a US pilot who had bailed out of his flaming aeroplane.*
- They were eventually both captured but Dad escaped.*
- He was hidden by his mother's sister for 5 months in a chicken coop.*
- He eventually escaped into Switzerland where he was imprisoned as an alien without identification.*
- He was kept in solitary confinement for 6 weeks in a cell too small to lie down.*
- He was put into forced labor again where his wrist was smashed and he then spent 6 months in prison hospital.*
- He left Switzerland to go back into German-occupied France where he joined the Maquis - the French resistance.*
- With another Maquis member – an US airforce officer – he reached the American Forces in the South of France.*
- He was sent on a mission to break out 2 Prisoners-of-War from a camp in Northern Italy. This was successfully achieved.*
- He was sent by boat to Spain and then on to England.*
- He was interrogated for 3 weeks in England before being given security clearance to stay.*
- He went to 25 Chester Square where the Dutch Royal Family were living while Holland was occupied. He met and was befriended by Prince Bernhard, the Queen Wilhelmina and Princess Juliana.*

- *Prins Bernhard arranged for Dad to be put forward for R.A.F. training. Dad sat the examinations in French so that he could join the next intake.*
- *Dad passed all the exams and joined Transport Command – flying a wide variety of aeroplanes that were damaged and had to be relocated for refurbishment. He became a flying instructor.*
- *He was awarded the croix de guerre by the French government for his work with the resistance movement.*
- *He was made an honorary member of the British Pathfinder Club and an honorary member of the RAF Escaping Society by the British government.*
- *Apart from his experience in Switzerland, he had escaped from German capture 3 times.*
- *When the war ended, Henk Piëst was 23 years old.*

Hierna volgde de geschiedenis van Henk Piëst in de 50 jaren na zijn vertrek uit de R.A.F.

Een leven al even gevarieerd als die paar oorlogsjaren. Een verhaal van reizen en trekken over de gehele wereld; een verhaal van voor en tegenspoed; van een gelukkig huwelijk met zijn Engelse vrouw, kinderen en kleinkinderen; van hard werken en van een aantal grote medische ingrepen.

"He bore this with tremendous dignity. He suffered a great deal of pain both physically and emotionally and never complained", zo schrijft Lucy verder.

In 1983 vestigde hij zich uiteindelijk in Zuid-Afrika waar hij al eerder gewoond had, de laatste twee jaren in Swellendam.

Lucy eindigt haar verhaal als volgt:

"He had 2 very happy years in Swellendam. He loved the community here – the neighbours, the Dominee and his congregation, the Doctors and the Nurses, the local Police guys, and many others and he often referred to his life in Swellendam as being 'halfway to heaven'.

Through his life Dad never stopped growing and developing and most people who met him will have been touched by his enthusiasm and passion for life. He believed that life should be lived to the full and he led by example.

We shall miss not seeing him but he will always be with us.

HE WAS A REMARKABLE MAN

Lucy"

Ondanks de slechte voorspellingen van het KNMI, scheen het oranjezonnetje op de verjaardag van een Vorstin van Oranje, Koningin Wilhelmina. En zo hoort het ook.

Het was dit jaar 114 jaar geleden dat Zij geboren werd. Geboren voor een opvoeding en een leven ver van de gewone man, ver van Haar onderdanen. En juist Zij had zo'n groot verlangen naar het doorbreken van deze starre begrenzing, naar toenadering en menselijk contact. Haar aanwezigheid in Londen gedurende de oorlog gaf Haar die mogelijkheid, de kans die Zij met beide handen aangreep. Zij ontving iedere Engelandvaarder, sprak uitvoerig met hen, wilde alles weten over "thuis", leefde intens mee met een ieder en maakte zichzelf tot "De Moeder der Engelandvaarders".

Dat deze zich hier terdege van bewust zijn moge onder anderen blijken uit het steeds stijgende aantal Engelandvaarders die er behoefte aan hebben de 31e augustus gezamenlijk Haar in grote dankbaarheid te herdenken in de Nieuwe Kerk te Delft.

In deze geest sprak de voorzitter op Haar geboortedag, nadat hij samen met Jacob de Mos, een heel mooi wit bloemstuk met oranje Engelandvaarders lint, onder Haar portret had geplaatst.

Wat daar ook weer stond was het roerende vaasje bloemen van "zo maar iemand", zoals hij zich noemde toen wij hem in 1990 voor het eerste zagen. Soms is hij ons net even voor en staat het vaasje er al als wij komen. Zoals voor vele onder ons lijkt ook voor hem "Koninginnedag" onverbrekkelijk verbonden met 31 augustus.

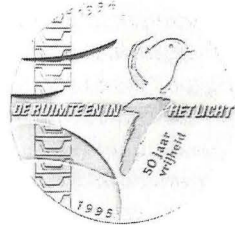
Zoals altijd had Jacob e.e.a. weer voortreffelijk georganiseerd. Een woord van dank past ons.

MBR

Om Jacob de kans te geven ook de herdenking van de sterfdag van Koningin Wilhelmina (maandag 28 november bij het monument in Den Haag) weer goed te kunnen organiseren, worden belangstellenden verzocht zich vóór 24 november bij Jacob de Mos te willen opgeven (01747-8 21 83).

Deelnemers worden verzocht hun modelonderscheidingen te dragen.

Op 2 juni 1994, om 10 uur is door Dr. L. de Jong de eerste nationale Herdenkingspenning "50 jaar vrijheid" geslagen. Dat gebeurde in Utrecht, bij 's Rijks Munt. De penning werd in opdracht van het Nationaal Comité 4 en 5 mei gemaakt in het kader van het herdenkingsjaar 1995. De penning is uitgevoerd in tombak – een legering van koper en zink – in hoog reliëf. De penning, waarvan de diameter 50 millimeter bedraagt, wordt zorgvuldig gepatineerd, dat wil zeggen op kleur gebracht.

Uiterlijk

De voorzijde toont een gestileerde weergave van de kaart van Nederland die zich, voorzien van een tekst, trapsgewijs naar het midden verdiept. Over dit geheel komt een uitbeelding van Koningin Wilhelmina tijdens een van haar beroemde toespraken voor Radio Oranje in Londen. De tekst is dan ook ontleend aan het slot van de boodschap waarmee Koningin Wilhelmina op 10 mei 1940, aan het begin van de bezetting, haar volk een hart onder de riem stak.

Die tekst luidt als volgt: "Aan de uitgang van ieder dal komt men in de ruimte en in het licht". Door het laatste gedeelte van deze tekst op de keerzijde van een verdiept gedeelte naar een breed, ruim vlak te laten doorlopen en hier de fakkel op te nemen die 50 jaar vrijheid symboliseert, heeft de kunstenaar gemeend deze woorden extra kracht bij te zetten. Tevens wordt hiermee een ononderbroken verbinding van voor- en achterzijde bewerkstelligd. Haaks op deze laatste zijde een afbeelding van het rupsbandenspoor van de veelgebruikte Sherman-tank, als hommage aan onze bevrijders.

Hoe bestellen?

Vanaf 1 juni kan de penning worden besteld bij het Nationaal Comité 4 en 5 mei. Deze speciale Herdenkingspenning kost f50 inclusief BTW, en bewaar-cassette en de verzendkosten. Wanneer u het verschuldigde bedrag overmaakt op giro 364595, t.n.v. Nationaal Comité 4 en 5 mei, wordt het gevraagde aantal penningen zo spoedig mogelijk aan u toegezonden. Telefonisch of schriftelijk bestellen is helaas niet mogelijk.

Het secretariaat ontving een rondschriften van Mevr. Lotte Heeman, die jarenlang voor José Davids zijn brieven verzorgde. Hij was helaas al lange tijd niet meer in staat de pen te hanteren en door de lieve zorgen van Lotte Heeman is hij toch in staat te communiceren met de buitenwereld. Uit dit rondschriften citeren wij het volgende, dat ongetwijfeld de belangstelling van zijn vele vrienden zal hebben.

Als u gewend bent zo af en toe post van de heer Davids te ontvangen heeft u al een tijdlang niets van hem gehoord. Op 9 mei jl. is de heer Davids namelijk met spoed opgenomen in het ziekenhuis vanwege een veel te hoog bloedsuikergehalte. Nadat hij ook nog even op de geriatrie-afdeling van het ziekenhuis heeft gelegen, is hij na enkele maanden overgeplaatst naar het Sinai-centrum in Amersfoort. Dit omdat het niet langer medisch noodzakelijk was hem in het ziekenhuis te houden en omdat hij inmiddels te afhankelijk was geraakt van verpleging om weer terug te keren naar het JBC. Bovendien was er bij het Sinai-centrum een snelle toegang mogelijk daar het een Joodse achtergrond heeft. Het is een psychiatrisch ziekenhuis waar hij voorlopig zal blijven voor onderzoek en niet omdat hij er thuis hoort. Wel is het mogelijk dat de heer Davids dementerende is en ook dat wordt onderzocht. De afgelopen tijd is gebleken dat hij diabetes heeft en dat zijn hart erg slecht geworden is. De omstandigheden hebben het mij de laatste tijd erg moeilijk gemaakt om nog brieven de deur uit te krijgen vanwege de (korte) bezoeken en het feit dat ik, nu hij in Amersfoort ligt, niet zo vaak meer naar hem toe kan als voorheen. In overleg met de heer Davids schrijf ik u deze brief om toch enig contact te onderhouden. In de afgelopen jaren dat ik voor hem werk hebben we veel gepraat over zijn verleden met velen van u. Hierdoor weet ik ook dat hij zeer veel waarde hecht aan hetgeen u misschien samen hebt beleefd en hier vaak aan terugdenkt. Daarom zou ik u toch om een kleine gunst willen vragen. Het zou hem ten zeerste plezieren (weer?) eens iets van u te horen. Het zou hem zeker goed doen en hem, weer wat opbeuren aangezien hij de laatste tijd nogal emotioneel is. Dus een kaartje of een brief of misschien wel een bezoekje indien u die band met hem voelt, zou zeer hartelijk ontvangen worden. Helaas was er geen mogelijkheid tot telefoon op zijn kamer.

Bij het ter perse gaan van deze Schakel ontvingen wij het bericht dat op 10 september 1994, de vriend van vele Engelandvaarders, op zijn 85e verjaardag in het Sinai Centrum te Amersfoort is overleden. In overleg met EV'er Paul Peters, die dankzij bijdragen van velen van u, de laatste jaren Davids met goede zorgen heeft omgeven, plaatsen wij toch bovenstaande artikel,

zodat de vrienden van Davids op de hoogte zijn van de gang van zaken. Deze vrienden en ook het bestuur zijn zowel Paul Peters, als Mevr. Heeman uitermate erkentelijk voor hetgeen zij in de laatste levensjaren voor J.C. Davids hebben gedaan.

José Davids is niet meer, maar in onze herinneringen zal hij blijven voortleven als de steun en toeverlaat van vele in Spanje gestrande Engelandvaarders.

FMB

(Correspondentie-adres: Kerklaan 43, 1251 JS Laren.)

PONT-AUDEMER 5 JUNI 1994

Van onze mede-Engelandvaarder Theo van Besouw, die aan de acties van de Koninklijke Brigade Prinses Irene in 1944/1945 heeft deelgenomen, mochten wij een uitvoerig verslag ontvangen van de door hem georganiseerde deelname van de Veteranen aan de Herdenkingen in Normandië op 5, 6 en 7 juni 1994.

Een deel van dit verslag konden wij overnemen. De vele Engelandvaarders en tegelijkertijd Irene Brigade Veteranen, die in het buitenland wonen zullen in dit verslag een aanvulling vinden op hetgeen zij over deze gebeurtenissen in de lokale pers hebben moeten ontberen. In Nederland hebben de media hier uitvoerig melding van gemaakt. Radio, TV en schrijvende pers hebben hun best gedaan om een ieder ervan op de hoogte te houden. Wij doen dat op de volgende pagina's.

Zondag 5 juni. Pont-Audemer-dag

Met een stralende zon werd keurig op tijd hotel "Marmotte" in Alençon verlaten en via een mooie route door het Normandische land Pont-Audemer bereikt. De ontvangst door de burgemeester en leden van de Gemeenteraad was reuze hartelijk.

Na de koffie en cake werden allen verzocht zich naar "la Place Victor Hugo" te begeven, alwaar de beeldengroep "Le Pilon" (de schandpaal) werd ont-huld. Het was de plaats waar in de late middeleeuwen recht werd gesproken, vonnissen werden geveld en straffen ten uitvoer werden gebracht.

Hierna werd naar het oorlogsmonument 1914-1918 en 1940-1945 gewandeld, alwaar door de burgemeester en de voorzitter onze Vereniging een krans werd gelegd. Tijdens deze plechtigheid werden tevens aan een Franse Dame en Heer onderscheidingen uitgereikt vanwege het gepresteerde in de "Maquis", het Franse verzet in de jaren 1940-1945.

Hierna werd wederom verzameld voor de lunch. Voor echter het sein tot "aanvallen" kon worden gegeven, kwam – althans zeer zeker voor burgemeester Mottin – het hoogtepunt van de dag. De commissie van voorbereiding had namelijk een voorstel ingediend om voor hem op deze gedenkwaardige dag een Koninklijke onderscheiding te verkrijgen. Dit als dank voor zijn jarenlange inzet om de affiniteit van Pont-Audemer tot de oud-strijders van de "Prinses Irene" Brigade en het "Irene" Regiment levendig te houden. H.M. de Koningin benoemde de burgemeester inderdaad tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau en het was onze Ambassadeur Wijnands die de burgemeester – na een boeiende toespraak – de versierselen hiervan opspelde.

Tranen vloeiden, maar deze werden "s lands wijs - 's lands eer" door de dames zowel als de heren weggekust.

Het lunch-buffet was groots opgezet, heerlijk van smaak, in feite te mooi om te beschrijven.

De Koningin en de premiers Balladur (Frankrijk) en Lubbers nemen het défilé af van het huidige Garderegiment.

COPYRIGHT RBP-PRESS

Te 14.15 uur stonden de Nederlandse- en Franse troepen alsmede onze oud-strijders en andere veteranen opgesteld voor parade en defilé. Klokslag 15.00 uur arriveerde H.M. Koningin Beatrix, begeleid door Minister Balladur. Na begroeting van de vaandels inspecteerde H.M. ondermeer onze oud-strijders en wandelde – luid toegejuicht door een grote menigte – via de Rue de la République naar het defileerpunt tegenover het gemeentehuis. Het defilé was deels "militair" deels "ludiek"; dit laatste door het voorbij trekken van een honderdtal voertuigen uit WO II, waarop jong en oud waren gezeten en H.M. luid toejuichten, hetgeen door onze Koningin méér geapprecieerd werd dan door haar begeleidende Franse premier.

De kranslegging bij het "Irene" monument voor het Gemeentehuis was kort edoch indrukwekkend. Kransen werden gelegd door Hare Majesteit en premier Balladur en door de Overste Vermeulen, commandant van het Garde Regiment "Prinses Irene" en door onze voorzitter. Aansluitend werd de receptie gehouden in de prachtige, ruime aanbouwtent achter het Gemeentehuis. De entourage en verzorging waren in elk opzicht "out of this world". Tijdens de ontvangst deed onze Koningin er alles aan om onze oud-strijders persoonlijk te begroeten.

Na het vertrek van H.M. ging de gezelligheid nog even door, totdat even na 19.00 uur de bussen gereed stonden om de genodigden naar een sportzaal te brengen voor het diner. De zaal was getooid met het rood, wit en blauw; ballonnen, kaarsen op tafel, zelfs de menu's waren in de "tri colores".

En was de receptie grandioos verzorgd, het diner sloeg zelfs die ervaring. Voorafgaand aan de maaltijd schonk Arie de Waal de burgervader een door hem geschilderd tafereel met nog een paar klompen; tijdens het diner hield onze voorzitter een korte toespraak en reikte de burgemeester namens onze vereniging de draagmedaille van zijn die morgen ontvangen Koninklijke Onderscheiding uit. Uiteraard werd hierbij ook zijn echtgenote met een fraai cadeau verrast.

Het diner werd besloten met zang van onze "Vera Lynn", Nellie Lourenz, die alleen en in duet met een der Franse genodigden zorgde voor een mooie "apothéose".

Vóór vertrek had de burgemeester voor iedere aanwezige nog een prachtige verrassing in petto; de dames ontvingen een sjaal, waarin o.m. het wapen van Pont-Audemer en de "Herdenking aan de 50ste verjaardag van de bevrijding", de heren kregen een mooi uitgevoerde, voor deze gelegenheid geslagen legpenning.

De tijd stond stil; het was diep in de nacht, dat een ieder moe maar volledig voldaan in "Marmotte" en "Ibis" het bed opzocht.

Maandag 6 juni. "Omaha-Beach"-dag

Onbarmhartig was de reveille! Want om 08.00 uur moest wederom worden vertrokken om tijdig het "Omaha" strand te bereiken. Het verkeersplan van de Fransen – al ettelijke malen gewijzigd – was en bleef zachtjes uitgedrukt "mistig". Nabij Carentan gekomen zou er een parkeerplaats zijn voor onze twee bussen, aldaar zou moeten worden overgestapt op de z.g. "shuttles".

Joop van den Bergh en de heer Swaap wisten echter bij de gendarmen te bereiken dat onze bussen konden doorrijden tot nagenoeg het strand. Helaas moesten de voertuigen daarna verdwijnen en geen mens wist waarheen! Na een grondige veiligheidscontrole konden de gereserveerde plaatsen op de tribune worden ingenomen. Het voorprogramma was de moeite van het wachten waard. Om beurten gaven de Ere-compagnieën van de verschillende landen, voorafgegaan door hun militaire bands een wervelende show weg.

Vliegtuigen uit WO II kwamen over en in de verte konden de schepen der verschillende naties worden waargenomen.

Enigszins verlaat was de aankomst van de Staatshoofden (de afloop van een lunch in Frankrijk is nu eenmaal moeilijk te voorspellen), maar het programma werd soepel aangepast.

Veel indruk maakte een toespraak van een gepensioneerd Generaal, een oud-strijder van het eerste uur, die destijds bij de landingen zijn broer had verloren. Voorts was er een spectaculaire aankomst van 5 landingsvaartuigen op het strand, elk met een codenaam van één der landingsplaatsen van destijds (Utah, Omaha, Gold, Juno en Sword). De vaartuigen vervoerden 50 vaandels van de Regimenten, die destijds deelnamen aan de operaties in Normandië. Zij marcheerden op en namen hun plaats in voor de zijtribunes. Als eerbetoon aan de gesneuvelden werd één minuut stilte in acht genomen. Vervolgens werd een eresalut uitgebracht aan de landen, die destijds troepen leverden voor de landingen; een "Flight past" (Nederland met 4 F16's) volgde, waarna de Ere-compagnieën – voorafgegaan door hun muziekkapel – zich langs de tribunes verplaatsten naar de "Place du monument aux morts". Aandoenlijk was het hierna volgende sluitingsconcert "Liberté", gebracht door een mannekoor en een kapel van het Franse leger.

Als slot hield President Mitterand een bewogen toespraak. Met het vertrek van de Staatshoofden werd de Internationale Herdenking afgesloten.

En toen kwam er precies wat de commissie van voorbereiding had voorzien en gevreesd: "Chaos".

Het afvoeren van de duizenden toeschouwers liep namelijk gierend uit de hand. Het werd een wachttijd van enkele uren. Maar met de gedachten aan de situatie ter plekke 50 jaar geleden werd de ziel in alle lijdzaamheid, waardig

en met discipline bezeten. In samenspraak met de gendarmen regelden Joop van den Bergh en de heer Swaap twee "shuttle-bussen", waarmee uiteindelijk de eigen bussen konden worden opgezocht. Het hotel "Notre Dame" in Bayeux was van de vertraging op de hoogte gebracht, zodat de besproken maaltijd kon doorgaan. Maar..., het "Grand Spectacle" in Caen stond nog steeds op het programma. In ogenschouw genomen, dat er al drie vermoeiende dagen (en nachten) achter de rug waren en er nog een busreis van enkele uren voor de boeg lag, stelde de voorzitter van de commissie voor om na het copieuze maal maar direct naar Alençon terug te keren. Het voorstel werd met vreugde begroet.

Samenvatting

In zijn algemeenheid kan gesteld worden, dat de reis en het verblijf in Normandië alsmede het bijwonen van de 50-jarige herdenkingen van de landingen aldaar – met als hoogtepunt de plechtigheid in Pont-Audemer – in elk opzicht een geslaagde onderneming was. Dat het door de commissie gestelde doel: "De oud-strijders en hun dames onvergetelijke dagen bezorgen", met terdaad werd bereikt.

Met dank aan Theo van Besouw voor zijn bijdrage aan onze Schakel.

4-5 JUNI PORTSMOUTH – HERDENKING OVERLORD

Prins Bernhard was door Koningin Elizabeth speciaal uitgenodigd voor de herdenkings-ceremonie in de Zuid-Engelse marinehaven Portsmouth. Tevens was hij gast aan boord van het koninklijke jacht Britannia – in gezelschap van staatshoofden en regeringsleiders – dat de overtocht naar Normandië maakte. Prins Bernhard was de enige van de koninklijke gasten die daadwerkelijk aan de militaire activiteiten in de Tweede Wereldoorlog heeft deelgenomen.

In Groot-Gala, voorzien van zijn belangrijkste oorlogs onderscheidingen op zijn uniform van Luitenant-Admiraal van de Koninklijke Marine (zie foto),

arriveerde de Prins der Nederlanden 's avonds voor het koninklijk banket in de Guildhall van Portsmouth. Koningin Elizabeth had uit elk land ook veteranen uitgenodigd. Aan tafel zaten generaals en ketelstokers broederlijk naast elkaar.

Namens de Koninklijke Marine genoot ons aller Jacob de Mos de eer als gast van Koningin Elizabeth, bij dit gala-diner en de volgende dag bij de Oeconomisch Drumhead Service, aanwezig te zijn. Bij deze laatste ceremonie had Prins Bernhard in de Royal Box een ereplaats (zie foto).

(Foto's RBP-Press en Sunshine International Press Agency).

(Met dank aan het tijdschrift Vorsten waaruit bovenstaande gegevens ontleend zijn.)

VERBAZING

Eén van de dingen waarover ik mij verbaas is, dat het mensdom zodanig is afgestompt, dat men zich nergens meer over verbaast.

Wij lezen of horen over noodkampen, waar aan ziekten en honger per dag duizenden sterven, om daarna achteloos in een valkuil te worden gesmeten, als daar tenminste nog plaats is.

Mijn sympathie ging uit naar de reactie van één der hulpverleners, die, gezeten temidden van stervenden en lijken, het allemaal niet meer kon verwerken en in tranen losbarst. Hij staat dan op en hervat zijn werk!

Ik geloof dat wij ons langzaam erop moeten richten om mededogen en hulp aan de "underdog" te voelen en te tonen. Dat is vaak moeilijk omdat erge misdaden tegen de mensheid en grote aantallen slachtoffers ons begrip te boven gaan. Wat zegt het ons nog dat er in Warschau bij de opstand tegen de Duitsers 250.000 Polen werden gedood; dat er, toen de oorlog daar op het einde liep alsnog – op de valreep – 23.000 zigeuners werden vergast. Ik weet het wel, oorlogen veroorzaken slachtoffers, maar dit zinloze, dit bestiale, de bevolking van een middelgrote stad omgebracht, onttrekt zich aan mijn begripsvermogen, gelukkig maar!

Lief zijn voor de vijand. Laat ze maar komen naar de herdenking in Normandië, marcheren onder de Arc de Triomphe, net als "toen". Vooral geen rekening houden met de gevoelens van oud-militairen en verzetsmensen. Zij, die de spits afbeten en het toch al niet zo gemakkelijk hebben.

De klap op de vuurpijl vond ik nog het moment waarop, geflankeerd door twee militairen, de Bundespresident een bloemetje bij het Dachau monument deponeerde. Men mag een gegeven bloemetje niet in de bek kijken, het gaat om de "geste", maar toch was het neergelegde tuiltje wat erg mager! "Wiedergutmachung".

Nu zie ik u in gedachten denken na het lezen van bovenstaande: "dat weten we dan weer, maar wat nu?"

Ik schreef in één van mijn "stukjes" al eerder dat ik van mening ben, dat iedere Engelandvaarder naar zijn of haar cranck Vermoghen als plicht heeft alles te doen om zijn naaste omgeving te doordringen van nut en noodzaak van een positieve benadering van de plichten als vaderlander, tot het bevorderen van het onderling begrip tussen volken, het wijzen op het belang van trouw aan Oranje, nood te lenigen waar mogelijk. Daarbij gaat het niet om gebaren als het geven van f50.000 ontwikkelingshulp. Een Chinees wijsgeer leerde het ons: "geef een man een vis, dan heeft hij een dag te eten; leer hem vissen en hij kan zich vele dagen voeden".

Moge deze welgemeende opwekking bij u iets wakker roepen. Het is al vijf voor twaalf!

Klaver

*P.S. De redactie is Dick Klaver erkentelijk voor zijn regelmatige bijdragen aan het tot stand komen van **De Schakel**, onderwerpen die tot nadenken stemmen, dat in altijd welgekozen bewoordingen het cachet van ons periodiek verhogen. Nogmaals onze dank.*

Stichting Samenwerkend Verzet 1940 - 1945

Beschermheer Z.K.H. Bernhard Prins der Nederlanden

KORT VERSLAG BESTUURSVERGADERING ST. SAMENWEKEND VERZET
1940-1945 D.D. 16 MEI 1994 TE DOORN,

1. De Commissie "Bos der Onverzettelijken" heeft eindverslag uitgebracht. De voorzitter dankt de Commissieleden voor het prachtige, veelomvattende werk en verzoekt hen de nog lopende werkzaamheden af te wikkelen. Voor de verdere begeleiding in de komende jaren worden naast de secretaris benoemd Mevr. Frieda Jansen en de heer Kees Marsman.
2. Betreurd wordt, dat voor het op 20 en 21 oktober 1994 te Straatsburg te houden "Internationaal Symposium" "Europa tegen discriminatie, waakzaam voor democratie en vrijheid" slechts acht plaatsen beschikbaar zijn voor het Nederlands verzet. Stichting Samenwerkend Verzet 1940-1945 claimt voor zichzelf tenminste twee plaatsen.
3. N.a.v. vermeende schending van privacy voor het schrijven van een boek over het verzet in Zuid Nederland zal bij de Stichting '40-'45 om nadere inlichtingen worden gevraagd.
4. In principe zal na 1 januari 1996 in aangepaste vorm worden doorgegaan met de jeugdvoorlichting door de resterende gast-docenten, onder voorbehoud van het verkrijgen van de daartoe vereiste subsidies.
5. Unaniem wordt het door de woordvoerders van St. Samenwerkend Verzet eerder ingenomen standpunt bevestigd, dat bij de herdenkingsplechtigheden en bevrijdingsvieringen in 1994 en 1995 geen officiële delegaties uit Duitsland dienen te worden uitgenodigd.
6. Bezwaar zal worden gemaakt, dat op 5 juni in Frankrijk een groep verzetsmensen zal meedoen onder de naam "Verenigd Verzet", hoewel deze groep noch "Verenigd Verzet" noch "Samenwerkend Verzet" vertegenwoordigt.
7. Het Ministerie van Defensie heeft het verzoek de veteranenpas te verstrekken aan alle voormalige verzetsdeelnemers afgewezen, tenzij deze tevens militair zijn geweest.

Deze verblijfplaats van Engelandvaarders in Spanje was voor ons nog onbekend. Niet voor Engelandvaarders R. Markens uit Amsterdam (A.J. Ernststraat 899, 1081 HL).

Hij zond de hierbij afgedrukte foto van Nederlandse ex-gevangenen in Gerona, gedateerd april 1943.

Volgens Markens staan op de foto v.l.n.r.: R. Markens; A. van Riemsdijk; D. Scheele; Gerrit Wijte; Arie Kat (verdronken in Baia das Massas, Portugal, in 1943); E. Bruist; J. Cohen; Nico Swaan (overleden); Harry Corper (overleden in 1979).

Markens vraagt zich af of de heren Van Riemsdijk, Wijte en Cohen nog in leven zijn. Zo ja, verzoek om dit aan hem (zie adres boven) kenbaar te maken.

DE GELUKKIGEN DIE HET WÈL HAALDEN

In De Schakel van april 1994 blz. 16 ev. las ik "Zij die het niet haalden ..." wat ging over diegenen die getracht hebben per boot Engeland te bereiken en hun poging zagen mislukken.

Al lezend dacht ik aan diegenen, die getracht hebben over land naar Engeland

te gaan, en hun doel evenmin bereikten. Ik vraag mij af, hoeveel namen van deze categorie ergens paraïsseren.

Het stellen van dit probleem deed me denken aan een van de naar mijn mening merkwaardigste episoden van de geschiedenis – die zich kenmerkt door eenheid in grote verscheidenheid – van de Engelandvaarders nl. van diegenen, die Zwitserland hadden bereikt en vandaar verder gingen, zoals met mij gebeurde. Je moest er wèl wat voor doen.

Ik ben eind oktober 1941 met drie joodse vrienden uit het bezette Nederland vertrokken. Wij waren van plan naar onbezet Frankrijk te gaan en dan verder naar Engeland.

In Brussel kwamen we in contact met de illegaliteit ter plaatse die ons een goed onderdak bezorgde. Ik luisterde daar regelmatig naar de niet gestoorde uitzendingen van Radio Oranje en bij een van die gelegenheden hoorde ik een speciale waarschuwing voor Engelandvaarders onderweg om vooral niet naar onbezet Frankrijk te gaan maar naar Zwitserland. We waren anders niet op het idee gekomen en ook toen leek het ons een omweg. Maar we hebben er niet of nauwelijks over gediscussieerd.

Onze namen zijn nog te zien op een foto van een muurdecoratie van de gevangenis in Neuchatel, waar we enige weken langer vastzaten dan andere Engelandvaarders, omdat de Zwitsers niet wilden geloven dat joodse vluchtelingen onder bescherming konden staan van een Gezantschap. Maar toen in vrijheid gestelde Hollanders onze namen daar doorgaven, werden we net als de anderen naar het consulaat in Genève gebracht en vandaar naar pensions in de buurt.

Toch liet het probleem ons niet los. De eerste keer dat ik er iets van merkte was toen ik met de bus van La Capite naar Genève wou en ik me verbaasde over de uitgebreide Nederlandse lectuur in het hokje van de halte. Weliswaar was het grootste deel gewijd aan uitlatingen op biologisch gebied, alhoewel beperkt tot zeer bepaalde lichaamsdelen en onderdelen daarvan maar ergens stond: "Weg met de kromneuzen die alleen gekomen zijn om hun hachje te redden, leve de geuzen".

Het was toch vervelend.

Tot mijn verbazing bleek dat geleidelijk aan de proporties van dit probleem toenamen.

Intussen vroeg ik me af, hoe ik naar Engeland kon komen. Al spoedig bleek, dat de militaire attaché bij het Gezantschap in Bern, de generaal van Tricht, besliste over de volgorde van vertrek uit Zwitserland. Eerst de K.M.A., daarna diegenen die al in dienst geweest waren, hier en daar burgers die een beroep of een status hadden, die belangrijk was voor de oorlogsvoering,

daarna degenen die de dienstplichtige leeftijd hadden, welke categorie meestal in een werkkamp zat.

Ze hadden allen een paar eigenschappen gemeen: ze wilden weg en ze haalden het, zodat je langzamerhand ging geloven, dat niets eenvoudiger was dan van Zwitserland naar Engeland te gaan. Die overtuiging deed de wil om weg te gaan nog toenemen.

Een merkwaardige situatie deed zich voor, toen de generaal tot de conclusie kwam, dat diegenen die daarvoor in aanmerking kwamen, in staat gesteld moesten worden te studeren, in plaats van in een werkkamp te blijven. Hij vond dat ook een belang voor na de bevrijding.

Paradoxaal genoeg moesten de studenten zich verplichten om zich als gemobiliseerd te beschouwen en onmiddellijk gevolg te geven aan een mededeling van Bern om, zoals wij dat noemden, "verder te gaan". Zo werd ik student in Genève in september 1942.

De organisatie van de Engelandvaarderij werd opgedragen aan de heer van Niftrik, die voor zijn vertrek uit Nederland zo'n perfecte escaperoute vandaar naar Zwitserland had georganiseerd. Hij verzorgde in Genève valse identiteitskaarten voor Frankrijk, distributiekaarten, geld en last but not least adressen in Frankrijk die min of meer je eigen weg uitstippelden.

Generaal van Tricht gaf Engelandvaarders voor hun vertrek nog een extra dosis optimisme mee. Hij zei: "Uw verblijf in Spanje is een kwestie van dagen, uw verblijf in Portugal is een kwestie van uren". Ik heb het later gemerkt.

Over de plezierreis door Frankrijk werd helemaal niet gesproken.

Mijn laatste zomer in Zwitserland was de zomer van 1943. Ik herinner me nog een uitvoerig gevierde Koninginnedag waar Ds. Visser 't Hooft het woord voerde. En een boottocht op het meer van Genève.

Veertien dagen later ging ik naar het consulaat om geld te vragen voor het volgende studiejaar. Waarop de vice consul zei: "Dat heeft u niet meer nodig. Er is een bericht voor u uit Bern". Ik kreeg meteen een ander Nederlands paspoort met mijn leeftijd boven de dertig "dan wordt u in Spanje niet gearresteerd". De goeie man kon niet weten, dat je leeftijd of boven de 40 of beneden de 18 moest zijn, zodat ik later in de gevangenis in Lerida en in Miranda ergens aan kon denken.

Maar in Genève was het overheersende gevoel dat je iets ging doen. Een gevoel van opluchting, dat je eindelijk aan de beurt was. Je was ook niet bang, alles was geregeld.

Ik kreeg nog de gelegenheid om wat af te wikkelen.

Ik moest me na de middag melden bij de militaire politie op Gare Cornavin. De Zwitsers hebben me nog, op hun kosten een Dubonnet laten drinken.

Daarna werd ik naar een auto gebracht, die ergens stopte. Ik zag mijn goeie vriend Louis van Coevorden die nu Yehuda Shimoni heet, die ook meeding. Woont in Israël. Maakte kennis met twee Belgische officieren. Met vier man dus.

Vlak bij zag ik een hoge prikkeldraadversperring. Een van de Zwitsers tilde de onderste draad op. Ze zeiden: "Bonne chance" en we waren weer in bezet gebied.

We werden vrijwel direct aangehouden door Franse gendarmes die bleken te horen bij de ondergrondse. Zij vertelden ons, dat onze identiteitskaarten en onze bonkaarten niet geldig waren. Dat alle adressen die we hadden of fout waren of al lang niet meer bestonden.

Wij hebben het dus gehaald. Een maand later werden tussen vijf en tien man tegelijk in Frankrijk gepakt, en kwamen uiteindelijk in Auschwitz terecht. Een ervan heeft het overleefd. Uit eerbied voor de nagedachtenis van de anderen, die het niet gehaald hebben, schrijf ik dit.

A. Frank
P.O.B. 44476
Haifa 31444
Israël

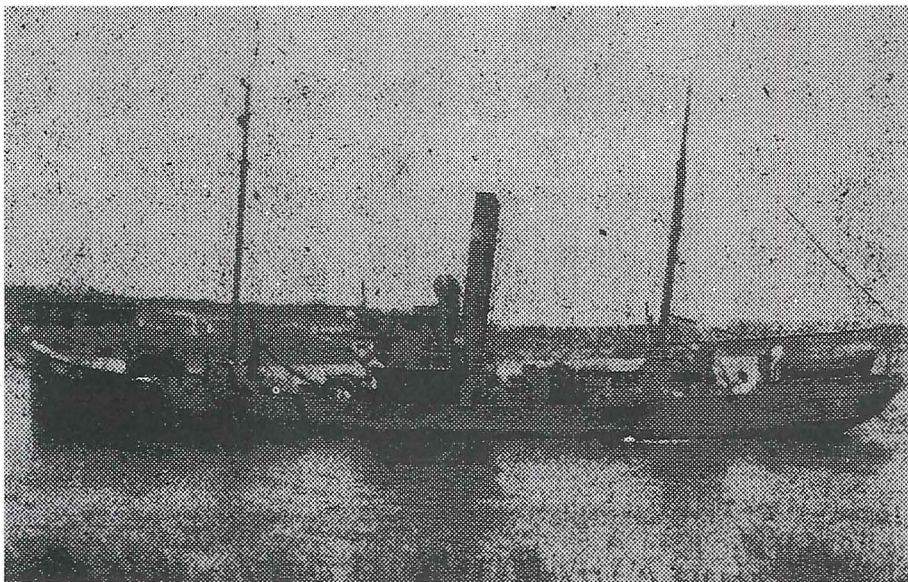
OVERZEE 1942

Ons aller Jacob de Mos beschikt over een uitvoerig archief, waar hij erg zuinig op is. In dat archief bevinden zich gegevens over ontsnappingen met vissersschepen die op enigszins identieke manier de overkant bereikten als hijzelf dat heeft gedaan.

Het waren de stoomtrawler Katwijk 134 en de IJmuidense trawler "Beatrix" YM 118.

Het verhaal van de Katwijk 134 die in april 1942 de overkant bereikte werd gepubliceerd in het Leidsch Dagblad van woensdag 5 mei 1993. We nemen het hieronder in zijn geheel over, omdat het zo goed weergeeft wat er tijdens deze reis omging bij de vissers en hun achtergebleven familieleden.

Het is weer eens een heel ander verhaal dat uit dit interview met twee ex-bemanningsleden van de Katwijk 134 naar voren komt.

*De Katwijk II 134, die door Elly Moret vanuit IJmuiden werd gekaapt.
Het schip verrichtte op zee dienst voor de Duitsers.*

”We benne voor eeuwig verloren”

Op een stormachtige dag in 1942 gooide het lot het rustige leven van twee Katwijkse vissers Huig van Duijn en Maarten de Vreugd opeens door de war. Van het ene op het andere moment werden zij Engelandvaarder, Engelandvaarder tegen wil en dank.

De Katwijk 134, de trawler waarop zij als visserman werkten, werd op de dag na Pasen op volle zee gekaapt door negen Hollanders die door de Duitsers werden gezocht. Het schip moest koers zetten naar Engeland. Huig van Duijn, wiens vrouw met vier kinderen in Katwijk achterbleef, zou daar tot na de bevrijding moeten blijven. Maarten de Vreugd, ook getrouwd, ontmoette er zijn tweede vrouw en leefde en werkte vijftig jaar in Fleetwood. Nu brengt hij zijn levensavond door in een Katwijks bejaardencentrum.

Huig van Duijn is een nuchtere man. Maar als hij begint te vertellen over zijn avontuur in 1942 komt er iets melancholiek in zijn blik. ”Het was op de dag na Pasen. De verordening luidde dat we om vijf uur ’s ochtends mochten uitvaren en ’s avonds ook negen uur binnen moesten zijn. We liepen in het eerste ochtendlicht naar het schip toe. Meteen zag ik dat er iets vreemds mee aan de hand was. Normaal lag de trawler gemeerd aan de zuidkant, maar deze

keer lag hij tegen de kade aan bij de vishal. Het was slecht weer. De schipper overwoog nog even om te blijven liggen, maar uiteindelijk voeren we toch uit. We lagen altijd met onze kleren aan in de kooi. Als er dan wat loos was, kon je er meteen uit. Piet de Haas hield die ochtend de wacht. We waren zo’n 30 tot 35 mijlen op zee, toen we hem ineens hoorden schreeuwen: ”We benne voor eeuwig verloren!”. We schrokken ons dood en keken naar buiten. Niks te zien, geen vliegtuig, geen snelboot, niks. Ik ga naar het dek toe en zie daar ineens allemaal mensen uit het ruim komen. Zeven mannen en een meisje waren het. Met twee revolvers in hun handen hielden ze ons in bedwang. Eén van die kerels ging naar beneden, naar de machinist en schreeuwde: ”Ik neem hier de leiding over”. ”Goed”, zei de machinist, ”dan ga ik maar naar boven”. Maar dat was natuurlijk niet de bedoeling. ”Jullie moeten ons naar Engeland brengen”, zei de man. ”Als jullie dat niet doen, blazen we het schip op”. De verstekelingen werden gezocht. De Duitsers zaten hen al zeer dicht op de hiel, dus ze moesten weg. We hadden de netten al uitgezet en die kerel wilde dat we de lijnen doorkapten. Dat weigerde de schipper. Voor we naar Engeland opstoomden, werd de vis binnengehaald.”

Huig van Duijn knijpt zijn ogen wat toe. Alsof hij door een vizier naar het verleden kijkt. Naar dat verleden waar hij met zijn maten door een aantal Engelandvaarders op een stormachtige dag gedwongen werd om naar Engeland te varen. Ongetwijfeld zijn het nobele verzetsmensen geweest die hem en de andere vissers van de Katwijk 134 in 1942 met een vuurwapen in de hand naar het vrije Engeland dirigerden.

Alles voor de vrijheid, zo moet het devies van deze verzetslieden hebben geluid. Maar was het nu eigenlijk wel zo nobel om een aantal huisvaders voor drie jaar van hun gezin weg te rukken? Was het wel zo nobel om de vrouwen van die vissers drie jaar, tot aan de bevrijding, in het ongewisse te laten over het lot van hun man?

Huig van Duijn: ”Nee, het was allemaal niet makkelijk. Ik was getrouwd, had vier kinderen. Dus u kunt begrijpen dat ik nogal van de kaart was. Om half tien ’s avonds zetten we koers naar Engeland. Voor de kust daar lagen zwermen mijnen. De zee was ruw en dat maakte het varen uiterst gevaarlijk. Je zag de mijnen wiegen op de golven. We konden ze ternauwernood ontwijken. Elk ogenblik verwachtte je een explosie. We hadden allemaal zwemvesten aan. Maar voor de verstekelingen waren die dingen er niet. Ik zag dat dat meisje behoorlijk bang begon te worden. Op een zeker moment zagen we een boei liggen. Daarmee werd de vaargeul aangegeven. Vroeger had daar een lichtschip gelegen, de Smits-Knoll. Dat stond nu ook op de boei. We hesen de Nederlandse vlag en voeren de haven van Yarmouth binnen. Er kwam een

klein oorlogsschip op ons af. Het bleef maar om ons heen draaien. Ze vertrouwden het niet. "Wat moet je schipper?", riep de kapitein van dat schip door een megafoon. Onze schipper legde uit dat we acht verstekelingen aan boord hadden."

Vliegtuigen

"Boven ons vlogen Duitse jachtvliegtuigen. Die hadden ons in de gaten maar ze durfden niet te schieten, zo dicht bij de kust. Nadat we uitvoerig waren gecontroleerd stond er voor ons een legerwagen klaar op de kade. Die bracht ons naar een hotel in Yarmouth. 's Avonds toen we even de wal op wilden gaan, werden we tegengehouden. "Binnenblijven", zei een Hollandse militair. Vanuit dat hotel zijn we met zo'n zelfde legerwagen naar een groot gebouw nabij Londen gebracht. Ik schrok me rot: het was net een gevangenis, met allemaal prikkeldraad en zo. Daar werden we toen verhoord. Ze vroegen me om te beschrijven hoe het vliegveld Valkenburg eruit zag. Ik kon dat goed want ik had er ooit graszoden gelegd. Toen ik dat had gedaan, kwamen ze met een foto van het vliegveld Valkenburg binnen. Ze wisten dus precies hoe dat vliegveld eruit zag, maar ze wilden me gewoon controleren."

"Later zijn we naar een hotel in Noord-Londen gebracht. We mochten doen wat we wilden. Ze hebben ons eerst naar een grote kledingzaak gebracht waar we zes stelletjes ondergoed, 2 pakken en 3 overhemden mochten uitzoeken. We kregen van alles. Als ik een wandelstok had gewild, dan had ik hem ook gekregen. Naderhand zijn we nog veertien dagen met vakantie geweest op het buiten van een Lord. Je kon er van alles eten en drinken en als je naar de stad wilde bestelde je maar een taxi."

Wilhelmina

"Voordat we naar Londen teruggingen moesten we langs bij de Koningin. Ze woonde in een prachtig huis. Het grensde aan een vliegveld. Zo kon ze als er gevaar was meteen weg. We kregen thee en Wilhelmina keek ons ernstig aan en zei: "Zo, nu gaan jullie zeker allemaal in dienst". "Nee", zei de schipper, "we willen ons schip terug om weer te gaan vissen". "Dat zal moeilijk gaan", zei de Koningin, "het wordt op dit ogenblik gebruikt als patrouilleboot. Maar ik zal kijken wat ik voor jullie kan doen". We hoorden er lange tijd niets meer van. Maar toen de Hollandse Club werd geopend in Oxford Street zagen we de Koningin weer. Ze liep door een haag van mensen naar haar plaats, maar plotseling hield de stil voor ons. "Zijn jullie nog niet in dienst?", vroeg ze. "Nee", zeiden we, "we willen weer gaan vissen". Na zo'n 3 maanden in Londen te hebben vertoefd, kregen we plotseling bericht dat we naar

Fleetwood moesten gaan. Daar lag ons schip. We mochten gaan vissen voor de westkust."

"Mijn vrouw wist al die tijd van niets. Ze hebben thuis zes weken om mij gerouwd. Er gingen allerlei geruchten. Dat er iets was aangespoeld van ons of dat er een stuk hout was gevonden met het nummer 134 erop. Maar op een dag hoorde een buurvrouw via Radio Oranje dat de Katwijk 134 in Engeland was. Ze kwam naar mijn vrouw toe en zei: "Schrik niet, Huig leeft."

"Toen we in 1945 naar huis gingen en IJmuiden binnenvoeren, kreeg ik het wel even te kwaad. Wat zag ons landje er armoedig uit! Alles was leeg en in elkaar geschoten, alles kapot. Dit komt nooit meer goed dacht ik. Maar we hebben het in korte tijd toch weer lekker opgebouwd. Van de Engelandvaarders hoorden we nooit meer iets. Ze hebben ons bij aankomst in Yarmouth getrakteerd op een kratje bier. Maar voor de rest hebben we geen teken van leven meer gekregen. Toch gek, want ze hebben niet alleen het schip gebruikt maar ons ook."

Maarten de Vreugd kan het verhaal van zijn ex-collega bevestigen. Toen ze met het aanbreken van de dageraad naar Engeland vertrokken, kon hij niet vermoeden dat zijn leven opeens zo'n grillige wending zou nemen. Dat hij alleen nog naar Nederland zou terugkeren om daar te scheiden van zijn eerste vrouw. Vijftig jaar woonde en werkte hij in Engeland, dat land "waar vrouwen ook meegingen om een glaasje bier te drinken". Een prachtige tijd heeft hij gehad. Zijn zuster is destijds nog naar Rauter toe gegaan om te vragen of de Duitsers iets hadden gehoord over haar broer: "Die verdammte Schweinhunde sind in England", had hij gezegd. "Maar dat geloofde ik niet", zegt de zuster van Maarten de Vreugd nu. "We hebben lange, lange tijd gerouwd. Mijn moeder zei altijd: 'Mijn kind is dood. Mijn kind ligt in zee'."

Katwijk, Cees van Hoore

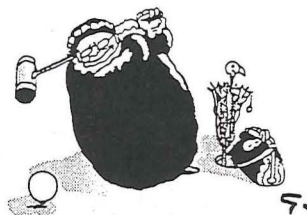
De tiende Engelandvaarders golfdag werd op woensdag 15 juni 1994 gespeeld op de baan van de Golfclub Broekpolder bij Vlaardingen. De baan lag er schitterend bij en de ontvangst door de Golfclub Broekpolder in de persoon van het bestuurslid, de heer Anema en Engelandvaarder Harro van den Corput was allerhartelijkst. Er waren van onze kant twaalf deelnemers. Dit lage aantal kan worden verklaard door het feit dat na de datumverschuiving van 1 naar 15 juni nogal wat potentiële deelnemers met vakantie buitenlands bleken te zijn.

Het weer was ideaal. Er werd een twee resp. driebal Stableford gespeeld van de voorste tees op deze lange baan. Onze gastheer Ane Anema en Wim Esser scoorden beiden 34 stable-ford punten, zodat Wim Esser de Engelandvaarderswisselprijs won. (De heer Anema speelde mee buiten mededinging). Bij de dames won mevr. Esser-Guns de wisselprijs; de uitreiking der hoofdprijzen werd dus een familie-aangelegenheid.

Door de firma Van den Brand B.V. berekeningstechniek waren royaal prijzen beschikbaar gesteld, waar Robert van Exter nog iets bijvoegde, zodat de ceremonie bijna onmerkbaar overging in de uitreiking van aanmoedigings- en troostprijzen. Onze erkentelijkheid aan de Golfclub Broekpolder werd tot uiting gebracht door de uitreiking van een Engelandvaardersschildje.

Een gezellige borrel en een goede maaltijd besloot een geslaagde Engelandvaarders golfdag in Broekpolder.

K. Bottema

ENGELANDVAARDERS GOLFDAG 1995

De elfde Engelandvaarders-golfdag zal plaats hebben op de Rosendaelse Golfclub te Arnhem op maandag 29 mei 1995.

Nadere bijzonderheden zullen aan gegadigden worden opgestuurd. Geïnteresseerden (Engelandvaarders, hun echtgenoten, weduwen en partners) worden verzocht zich op te geven (met handicap s.v.p.) bij K. Bottema, Revislaan 34, 2343 JR Oegstgeest, telefoon (071) 15 52 95.

Verzetsmuseum zoekt materiaal ontsnappingslijnen

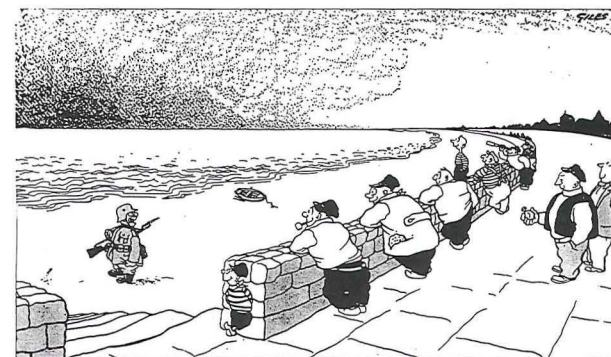
In het Verzetsmuseum Amsterdam wordt op het moment hard gewerkt aan een tentoonstelling over ontsnappingslijnen, die op 16 april 1995 zal worden geopend. Dit zal een jubileumtentoonstelling worden: het is vijftig jaar geleden dat Nederland werd bevrijd en het museum bestaat tien jaar. Het moet derhalve een bijzondere expositie worden. Wij hebben inmiddels het archief-onderzoek voltooid en contacten gelegd met buitenlandse verzetsmusea.

Voor ons onderzoek naar dit onderwerp zijn we nu op zoek naar mensen, die aan een ontsnappingslijn hebben meegewerkt of via een ontsnappingslijn zijn ontkomen en die bereid zijn geïnterviewd te worden. Ook zijn we op zoek naar materiaal, dat voor een ontsnappingslijn werd gebruikt. Te denken valt hierbij aan: voorwerpen waarin de valse papieren werden verstopt, (valse) reisdocumenten, voorwerpen waarin microfoto's werden verstopt, foto's van bijvoorbeeld ontmoetingsplaatsen, aangepaste kleding (bijvoorbeeld een Frans alpinopetje of stevige schoenen waarmee de Pyreneeën werden beklommen), een bootje waarmee de Noordzee is overgestoken, dagboeken, enz.

Mocht u in het bezit zijn van materiaal of bereid zijn geïnterviewd te worden, wilt u dan contact opnemen met Marloes Davidzon. Zij is op maandag, dinsdag en woensdag telefonisch in het Verzetsmuseum te bereiken. Een brief voldoet ook prima.

Bij voorbaat hartelijk dank.

Het adres van het museum is: Verzetsmuseum Amsterdam
Lekstraat 63, 1079 EM Amsterdam
Telefoon (020) 644 97 97

"Well—what are YOU waiting for?"
Daily Express, April 1944
D-Day approaches over the Channel. Happy Dutchmen look out to sea. One looks at his watch. The invasion was seven weeks away.

Leen den Hollander

Evenals vele andere zichzelf respecterende gemeenten heeft ook Noordwijk een Historische Vereniging: "Het Genootschap Oud Noordwijk". De aldaar wonende Engelandvaarder Jan Coenraads Nederveen zond ons het kwartaalblad van dit Genootschap (Zomer 1994) met daarin een lezenswaardige brief waaruit wij het grootste deel overnamen.

In juni/juli 1943 ontvluchtten twee ca. 20-jarige Noordwijkers hun vaderland. Het waren Leen Hellenberg (de Bas) en zijn neef Leen den Hollander.

Op 20 augustus 1943 was Leen Hellenberg al in New York, want op die dag was de brief gedateerd.

(Wij vermoeden dat de datering van de Engelandvaart niet helemaal juist is. Red.)

In New York ontmoette Leen Hellenberg een andere Noordwijker, Piet van Beelen aan wie hij de brief meegaf.

20 augustus 1943

Beste allemaal en speciaal opoe,

Hoe gaat het er mee? Als jullie deze brief ontvangen, is Holland misschien al vrij. Ik zit hier in mijn hotel in New York en over een paar dagen vertrek ik naar Suriname, waar ik mijn militaire opleiding krijg. Die duurt ongeveer 4 à 5 maanden en dan ga ik naar Australië en van daar verder naar Nieuw Guinea of zo.

Ik heb hier Piet van Beelen (zoon van reder/hotelhouder Willem) ontmoet en we zijn al heel wat keren samen uit geweest. Hij is erg aardig. Ik zal jullie nu een kort overzicht geven van mijn reis naar hier.

Dus op de bewuste dag zijn wij midden in de nacht gestart met dat kleine vletje van Hein Lang. Twee nachten van tevoren hadden wij gegraven om de landmijnen uit het strand te krijgen. Daar hadden we veel geluk mee, dat er niets ontploft is. Wij hebben dat pad voor "Hotel Hoek" gemaakt, langs die draadversperring.

Dat bootje lag in de Zeebad-schuur en wij gingen er 's middags heen en zeiden tegen Piet Bedijn dat wij het gekocht hadden, wat natuurlijk niet waar was.

Toen hebben wij het op een handkar naar onze garage gebracht, met een zeil erover. We hadden 2 pond boter, 10 broden en 20 liter water bij ons.

De sextant die wij hadden, hebben we van een kennis van Jan Scheerder gekocht. Een zeekaart hing in het Hotel, waar wij de helft van hebben afgeknipt.

Dus die nacht om 1 uur (het was niet eens zo donker) hebben wij het bootje over de muur (Atlantikwal - red.) gezet en daarna over het mijnenveld gesleept en toen over de prikkeldraadversperring en anti-tank asperges naar zee toe.

Het viel ontzettend tegen, vooral omdat wij op 't strand met z'n tweeën moesten slepen. Toen we aan zee waren, waren we alle twee doodmoe en door de opwinding waren we ook onze zeekaart verloren, dus hadden we niets meer aan onze sextant. Ook verloren wij het roer. De zee lichtte erg en toen wij erin waren, was het één bonk vuur. Het was een wonder dat ze ons niet gezien hebben. Wij hadden een heel klein kompas, dat bij ome Kees (vader van C. den Hollander Sr., Houtbewerking, Schoolstraat) in het kantoor lag.

Na een paar uur geroeid te hebben, zetten we het zeil op. Na 2 uur was het reeds dag, dus omstreeks 4 uur 's nachts.

Gelukkig zagen wij de kust niet meer. Ongeveer 10 uur 's morgens zagen we een Duitse trawler op ons af komen. Wij waren echter te moe en te uitgeput om het zeil op te zetten en we hoopten op geluk. Dat hadden wij ook. Hij passeerde ons op 3 km afstand, zonder ons gezien te hebben.

Leen (den Hollander) was die eerste dag erg ziek en ik zat erg in de rats. Gelukkig knapte hij de volgende dag op.

De 2e nacht hoorden wij ineens een gesnuif naast ons en we dachten dat het een U-boot was, maar gelukkig was het een heel stel grote bruinvissen, dat ons de hele reis verder gezelschap hield, wat niet zo aangenaam was, daar zij langs het bootje schuurden en wij bang waren dat zij het om zouden kiepen. Het bootje lag toch al zo rank. Als je ging verzitten schepte het water.

De 3e dag was er helemaal geen wind en roeiden we van 's ochtends 4 uur tot 's avonds 8 uur aan één stuk door.

Telkens losten wij elkaar ieder uur af en trachtten we dan een beetje te slapen. We hadden de moed al zo'n beetje laten zakken. Dat valt erg tegen als je zo zit te wachten. Er kwamen wel telkens vliegtuigen over, maar die zagen ons helaas aldor niet.

Om 10 uur de 3e dag hadden wij tot 8 uur 's avonds geroeid en toen kwam er weer een beetje wind opzetten en zeilden we nog 2 uur, toen wij motorgeronk hoorden en ver weg 4 snelboten zagen gaan. Plotseling draaiden ze bij en kwamen op ons af. Toen zij dichterbij waren zagen we dat het Engelsen waren en

begonnen we te zwaaien. We waren ontzettend blij. Zij pikten ons op en ook het bootje namen zij aan boord. De bemanning was erg aardig. En dan die grote overgang. Sigaretten, chocola, spek, ham, vlees. Je wist gewoon niet hoe je het had.

Wij werden in een kooi gestopt en zij vroegen ons of wij Hollanders waren. Wij vertelden ons verhaal en zij seinden direct naar Engeland: "opgepikt 2 H. jongens, 3 dagen in een bootje naar Engeland. Very good done". Die motor-torpedoboten waren op patrouille en nog wel op weg naar de Hollandse kust, zodat we de hele weg weer terug gingen en diezelfde nacht voor de Waterweg lagen te loeren, op nog geen 4 km afstand van Hoek van Holland. Toen knepen we hem wel een beetje. We lagen daar een paar uur te wachten, maar gelukkig gebeurde er niets.

Toen terug in een uur of 5 naar Engeland. Ontzettend hard liepen we in **Great Yarmouth** binnen. Daar werden we gevangen genomen en voor 3 weken naar Londen gestuurd. Ze hadden al ongeveer 7 Hollanders (spionnen) opgehangen, die ook met een bootje overgekomen waren. Dus ze verhoorden ons heel goed, die 3 weken. Toen kwamen we in een rusthuis. Daar hadden we het erg goed en konden we naar Londen gaan en dansen. Dat was een geweldige tijd. We werden op audiëntie geroepen bij de Koningin. Dat was een hele eer en we hebben thee met haar gedronken en in de tuin met haar gewandeld. Zij is erg eenvoudig.

Toen kwam de keus bij welk wapen we zouden gaan. Ik koos Marine, maar ongelukkig werd ik ervoor afgekeurd. Daarna koos ik voor het Ned. Indisch leger en ik vertrok kort daarop per boot naar New York. Leen kwam bij de Marine-vliegdiens in Engeland en het was jammer dat we uit elkaar gingen. Hier in New York is het geweldig. Je kan alles krijgen. Ik eet de hele dag niets anders dan kip, eieren, vlees en chocola. Van hier uit ben ik naar Canada geroepen, om naar de Prinses te gaan. Ze logeerde in een hotel bij de Canadese meren bij Toronto. Zij was erg aardig. Ik kwam er 's ochtends om 7 uur aan en heb toen tegelijk met de Prinses ontbeten in de eetzaal. Wie had dat ooit gedacht! Daarna heb ik 2 uur met haar in de tuin gezeten en heb ik gespeeld met de kleine prinsessen.

Nu ben ik weer terug in New York en ik vertrek over een paar dagen naar Miami en vandaar per vliegtuig naar Curaçao. Vandaar per boot naar Suriname. Daar krijgen wij onze opleiding. Na 4 maanden gaan we door naar Australië en verder, dus ik zit een eind bij jullie vandaan, maar ik hoop jullie nog eens terug te zien.

Ik geef deze brief aan Piet van Beelen, die hier in New York blijft en allicht eerder in Holland komt als ik.

New York is een geweldige stad. Wanneer je 's nachts om 5 uur op straat loopt, is het nog even druk als overdag. Aardige meisjes. Vanavond ga ik met Piet ergens dansen.

Ik hoop dat jullie geen last gekregen hebben door mijn ontvluchting. Bij iedere keer dat je dan zo lekker zit te eten, denk je: hadden zij het toch thuis maar, want daar lijden ze nu honger.

Hartelijke groeten, de Bas

Naschrift

Helaas werd Leen den Hollander op 20-6-'44 boven Normandië neergeschoten met zijn vliegtuig en sneuvelde Leen Hellenberg op 16-9-'46 bij Sampit (Borneo).

Op het vliegveld Valkenburg (ZH) bevindt zich een gedenkplaat en een deel van het richtingsroer van een Mitchell B-25 C bommenwerper. Op de gedenkplaat staat vermeld:

Deel van het richtingsroer van een Mitchell B-25 C bommenwerper, met registratienummer FR 151 en roepnaam "C", behorende tot het vliegtuigsquadron 320.

Dit vliegtuig werd tijdens de tweede wereldoorlog op 20 juni 1944 boven Frankrijk nabij Frichemesnil, Normandië, neergeschoten door vijandelijk afweergeschut.

De bemanning, bestaande uit Officier-vlieger 2e klasse KMR C.J. den Tex Bondt, Officier-zeewaarnemer 3e klasse KMR H. Luschen, Korporaal-vliegtuigschutter L. den Hollander en Korporaal-vliegtuigschutter J.H. Velleman, kwam daarbij om het leven.

Afgestaan door Monsieur J. Levasseur, die het vliegtuig naast zijn boerderij zag neerstorten en aangeboden door de 320 - vereniging op 1 juni 1990.

De Koningin en het erewoord

Ons aller vriend en Engelandvaarder J.J.G. Beelaerts van Blokland uit Oosterbeek reageert hieronder op de inhoud van het artikel "Zij die het wel haalden" op pagina 19 e.v. van het juli-nummer van de **Schakel**,

De Erewoordzaak bij het bezoek van Jhr. J.J. Storm van 's-Gravenzande bij Koningin Wilhelmina, was anders dan nu vermeld in de Schakel. Samen met hem werd ik bij de Koningin ontboden. Zij had alle begrip voor ons standpunt over het Erewoord.

Zelf had ik dat met anderen Vi Coactus, onder dreiging, de Erewoordverklaring afgelegd wat werd aangegeven door 3 punten aan de linkerbovenzijde van de verklaring. Evenals Storm schreef ik een brief aan de bezetter en zei dat bij mijn afscheidsbezoek aan mijn oud-commandant Pahud de Mortanges leider van het Kareool. Deze zei het hoogst dom te vinden daar mijn hele familie dan zou worden opgepakt. Hierop gooide ik mijn brief bij hem in de haard.

In Engeland aangekomen gaf de Erewoordkwesitie grote moeilijkheden met onze neutralistisch ingestelde regering, die in tegenstelling met de Koningin zich blind hield voor de duivelsheid bij onze bezetter. Met het ontslag van de Minister van Defensie was de zaak Erewoord opgelost en werd ik niet naar Curaçao gestuurd maar ging naar mijn wens naar de later genoemde Prinses Irenebrigade.

J.J.G. Beelaerts van Blokland

J.W. Kolkman (Perpignan)

Wij ontvingen twee reacties op de artikelen over de heer J.W. Kolkman in vorige nummers van de **Schakel**,

Engelandvaarder **Kees van der Poel** uit Venezuela schrijft o.m. het volgende: *Op deze natte zondagmiddag (regentijd hier) vond ik tussen tijdschriften een Schakel van december 1985. Daarin vond ik die cartoon "De avonturen van een Engelandvaarder". Heel goed en heel juist, heb het zelf ook zo ondervonden. Zelfs de personen zijn juist getekend, onze (?) consul in Marseille (slank), dan Kolkman en als slot de dikke van Madrid die wij vonden aan tafel in een café met zijn vrienden de SS in uniform.*

De enige met goede bedoeling was Kolkman, maar na 7 maanden wachten, deden we ook als Hannibal en trokken de Pyreneeën over via Lourdes naar Jacca, lopend de 23, 24 en 25 december. Het was onze White Christmas, maar

zonder eten alleen sneeuw voor de dorst. En in Zaragoza vonden we ook dat beeld van Gastvrijheid in een cel. Die wandeling van 48 uur in de sneeuw zonder rust heeft mijn benen voorgoed schade aangedaan, gevoelsverlies.

Nu over wat anders, bij elke opening van een nieuwe Schakel, ben ik bang om de lijst van de overledenen te zien om uit te vinden dat weer een of meer van je makkers zijn verdwenen, zo ook Rutteman uit Maracaibo.

Engelandvaarder **J.J. Kloots** uit Brussel stuurde ons onderstaande brief:

Zojuist ontving ik het juli-nummer van De Schakel en las, met meer dan gewone belangstelling het artikel betreffende de heer J.W. Kolkman op pagina 16 omdat ik waarschijnlijk een van de laatste Engelandvaarders ben die nog met hem heeft gesproken.

Op weg naar Engeland belandde ik in verschillende Franse kampen en gevangenissen en ontmoette daar een Nederlander die mij het adres van de heer Kolkman gaf (als ik mij niet vergis Boulevard des Albères in Perpignan). Ik kon ontsnappen en bereikte via talloze avonturen de heer Kolkman die mij uitstekend opving en op alle mogelijke manieren hielp, zeker toen hij hoorde dat ik van plan was naar Engeland te gaan. Hij had toen al een vermoeden dat hij door de Gestapo geschaduwd werd want hij stuurde mij naar een boerderij (in het plaatsje Soler?) waar ik moest wachten, dan zou hij een gids verzorgen voor de bijna onmogelijke voettocht door de Pyreneeën. Ik ben daar een paar dagen gebleven, intussen kwamen er nog een paar jongens, maar plotseling kwam er een seintje dat de heer Kolkman was gearresteerd en ieder op eigen houtje onmiddellijk weg moest.

Na een verschrikkelijke tocht werd ik weer in Spanje gearresteerd maar kon uiteindelijk in het voorjaar van 1944 Engeland bereiken en kon daardoor de hele veldtocht met de Prinses Irene Brigade meemaken.

De juiste data ben ik vergeten maar de wederwaardigheden in en rond Perpignan vonden plaats rond de jaarwisseling 1942/1943.

Mocht ik iets kunnen bijdragen aan het onderzoek van de heer Plantinga dan ben ik daartoe gaarne bereid, anderzijds zou ik graag willen weten wat er met de heer Kolkman is gebeurd na mijn overhaast vertrek uit Perpignan.

Bram van der Stok

Engelandvaarder **Kees van der Poel** zond ons even later nog een brief met herinneringen aan Bram van der Stok. Een dergelijk verhaal vond de redactie de moeite waard om in zijn geheel over te nemen:

Nu ik weer tijd heb om de Schakel te lezen kwam ik met het nummer van april 1993 tot een verrassing die me deed uitroepen "dat is hem". Mijn vrouw vroeg wie en waar? Ik wees op de foto van Bram.

Toen ik in 1993 mijn FLITS Amsterdam-Londen van 1940-1945 beschreef, heb ik zijn naam niet genoemd omdat ik niet op zijn naam kon komen. Maar met de foto en vooral in RAF uniform was ik zeker. Deze foto was van ons 322 squadron vanaf de oprichting in 1943 te Southport, met Spitfire type 5. Maanden later toen we type 9 en daarna de nieuwste 14 hadden gekregen, kwam Bram als commandant, voordien was het een Zuid-Afrikaan. Het toeval wilde dat als mechanici we normaal 2 toestellen moesten bedienen, een was die van Bram, zodoende heb ik hem vele malen geholpen met zijn cockpit riemen vast te maken voor het vertrek van een Sortie.

Ik heb hem nooit zenuwachtig gezien en altijd vriendelijk. Ook bij terugkomst op mijn normale vraag "hoe was de KIST" nooit die uitvallen zoals vaak van andere piloten. Eenmaal zei hij tegen me: "Kijk die motor goed na want ik heb het idee dat het een stoommachine is". Geen wonder want de radiator had een scherf van een V-1 vliegende bom die hij had opgeblazen, dus was de motor behoorlijk heet zonder koelwater op het vliegveld gekomen. Had hij 2 à 3 minuten langer moeten vliegen, dan was de motor vastgelopen en dus een noodlanding veroorzaakt.

Ongeveer die tijd kwam Koningin Wilhelmina ons weer bezoeken, dat was op het vliegveld bij Redhill; ik was aan de andere kant van het veld aan het werk met de Spit. van Bram, en omdat Zij vroeg waar ik was, zond hij zijn stafcar om mij op te halen. Zij H.K.H. wilde weten hoe of ik het maakte en natuurlijk ook van onze vriend Harry Wertheim in Canada, of ik nog geregeld brieven van hem kreeg en natuurlijk ook om de groeten van Haar over te brengen.

Bram vroeg mij later waarom de Koningin zoveel interesse in me had. Ik zei hem "We zijn allemaal van de ORANJE familie". Hij gaf me die speciale grijns. Zo ook een paar weken later toen er een honderd V-1 vliegende bommen per dag over kwamen, en we vlogen van 03.30 AM tot 11.00 PM, en daarna moesten de kisten nagekeken weer klaar staan 4 uur later. Zodoende met geluk kreeg je 2 à 3 uur om te slapen en dat voor 10 dagen, dan kreeg je de 48 uur verlof. Maar als die tien dagen mooi vliegweer waren dan was ieder uitgeput en bijna niet op de been te blijven. Zodoende op een ochtend met een slaperige kop, vroeg ik aan Bram: "Waar zijn onze 8-urige werkdagen?". "Ooh" zei hij met zijn glimlach: "Je moet weten we zitten in een oorlog van 24 uur per dag". Thanks for the tip I said. You're welcome he said and started the engine. Het was dan ook een klap in mijn gezicht om te zien dat een van de beste die ik gekend heb, is weg gevlogen.

Op verzoek van mede Engelandvaarder M. Weisglas plaatsen wij gaarne de onderstaande mededeling:

Op 20 en 21 oktober a.s. vindt te Straatsburg een symposium plaats over het thema "Europa tegen discriminatie; waakzaam voor de democratie en vrijheid".

Voor het eerst zullen daar op Europese schaal acht maatschappelijke groeperingen zich bij monde van hun Europese voorzitter over dit onderwerp uitspreken. Dit zijn de jongeren via de Europese studenten organisatie AEGEE, de ondernemers via UNICE, de Europese vakbeweging, de Europese Conferentie van Kerken, de Europese sportorganisaties, de Europese vrouwen lobby, de Europese Rectorienconferentie van Universiteiten, alsmede de Europese organisaties van het Verzet 1940-1945. De Nederlandse organisatie van het Samenwerkend Verzet, waar ook ons Genootschap deel van uitmaakt, nam in 1991 het initiatief tot een toen op internationale schaal gehouden symposium in Leiden. Straatsburg 1994 is daarvan een voortzetting.

Het symposium in Straatsburg – op 19 oktober voorafgegaan door een bezoek aan het nabij gelegen voormalige concentratiekamp Natzweiler – staat onder voorzitterschap van de Belgische oud-minister President Leo Tindemans. Onder meer zullen het woord voeren Mr. Hans van den Broek, lid van de Europese Commissie en Mr. Max van der Stoep, Hoge Commissaris inzake Nationale Minderheden.

De deelneming aan het symposium is gratis.

Voor nadere informatie: Anne Marië Friele, p/a Anne Frank Stichting, Postbus 730, 1000 AS Amsterdam, telefoon (020) 556 71 00.

ADRESSENBESTAND Stichting Genootschap Engelandvaarders

Aanvullingen en wijzigingen no. 11 op de adressenlijst van 1 februari 1992

Overleden:

M.M. Iriks	Callista, West-Australië
P. Koolhoven	Aerdenhout
L.J.A. Laureijssen	Panningen
A.E.M. Thomann	Leusden

Toegetreden:

J.A. Reisinger	Cefn-Coed Bach Farm	Cockett, Swansea
	Wunarlwydd Road	SA2 OGI, GB

Verhuisd:

J.C. Morien	Villa 17 "Murray River Village"	
	Coolibah Avenue	Mandurah 6210 WA, Aus.
P. van der Veer	44 Sapphire Beachfront apts,	Coffs harbour NSW 2450, Aus.
	Pacific Highway 800	
J.G. Wackwitz	5 Staverton Grange	Oxford OX27AJ, GB
	Banbury Road 129	

Wij ontvingen De Schakel **onbestelbaar retour** van:

L.J. Gimbrère

Buckhurst Hill, GB

Wie kan ons helpen aan zijn nieuwe adres?

Adreswijzigingen en correcties gaarne aan:

Mevr. M. E. F. Borel Rinkes	Cees Laseurlaan 279
	2597 GG Den Haag
	Tel. (070) 324 04 47